

Hos landmanden

Strukturudvikling

Dansk landbrug har gennemgået en progressiv strukturudvikling

Strukturudviklingen vil fortsætte fremover og betyder større landbrugsbedrifter og øget specialisering, hvilket styrker de danske landmænds konkurrencedygtighed.

Antallet af bedrifter er mere end halveret gennem de seneste tre årtier. Bedrifterne er dog blevet større over årene. Det gælder både i det dyrkede areal og antal husdyr tilknyttet produktionen. Dette er særligt tydeligt i griseproduktionen, hvor der i gennemsnit var 200 grise pr. bedrift i 1985, mens der var 4.506 grise i gennemsnit pr. bedrift i 2020.

Udviklingen er ikke blot karakteriseret ved færre bedrifter, men også ved stærkt stigende specialisering. For knap 50 år siden havde ca. 75 pct. af bedrifterne både kvæg og grise. I dag er der en så høj specialiseringsgrad, at kun 1,7 pct. af alle bedrifter har både kvæg og grise.

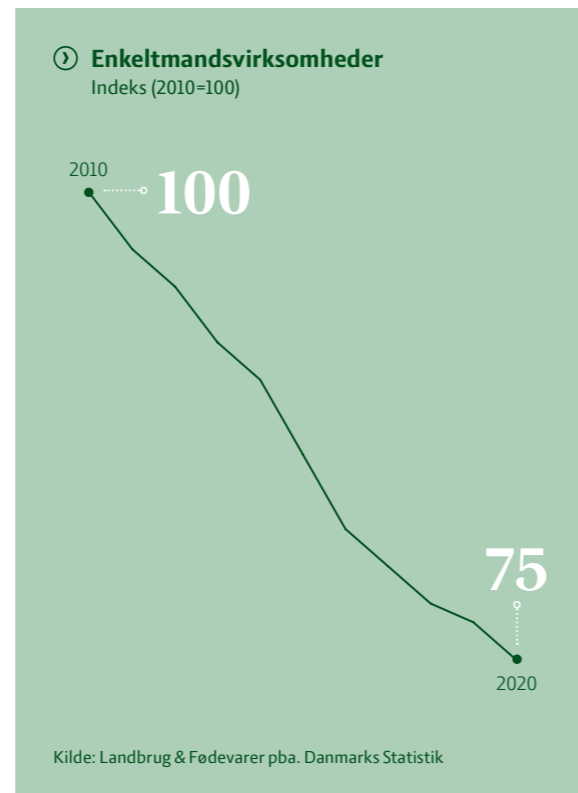
Det er især større udnyttelse af stordriftsfordele, der har drevet strukturudviklingen i landbruget. Udviklingen har været med til at gøre de danske landmænd konkurrencedygtige i en verden, hvor globalisering og international konkurrenceevne er afgørende.

En stærk stigende specialisering i det danske landbrug har medvirket til, at kun 1,7 pct. af alle bedrifter både har kvæg og grise i dag

Ses der nærmere på strukturudviklingen i landbruget i de seneste år, er den ligeledes karakteriseret ved forandringer i ejerstrukturen. Enkeltmandsvirksomheder dominerer fortsat ejerformen i landbruget, mens andre ejerskabsformer som interessentskaber og selskaber har vundet frem. I 2006 var 94 pct. af bedrifterne enkeltmandsvirksomheder, mens 4 pct. var

interessentskaber og blot 1 pct. selskaber. Enkeltmandsvirksomhederne dominerer fortsat med en andel på 84 pct. i 2020. I dag fylder interessentskaber og selskaber hhv. 8 pct. og 7 pct. af de danske bedrifter. Udviklingen med stadig flere alternative ejerskabsformer i forhold til det traditionelle landbrug skyldes ikke mindst stigende krav til startkapital eller ønsket om udvidelse af eksisterende bedrifter.

Husdyr

Næsten intet går til spilde i den animalske produktion

En produktion med primært hold af ét slags husdyr er med til at sikre en høj specialiseringsgrad blandt danske landmænd.

Kvæg

I Danmark har vi en kvægbestand på omkring 1,5 mio. kvæg (heraf 0,6 mio. malkekvæg) fordelt på 10.261 bedrifter. Det gav en samlet produktion på 446.900 slagtede kreaturer i 2020. Branchen har gennem flere år arbejdet for forbedrede produktionsforhold såvel som markedsmuligheder, hvilket har gjort det muligt for Danmark at eksportere store dele af produktionen til udlandet.

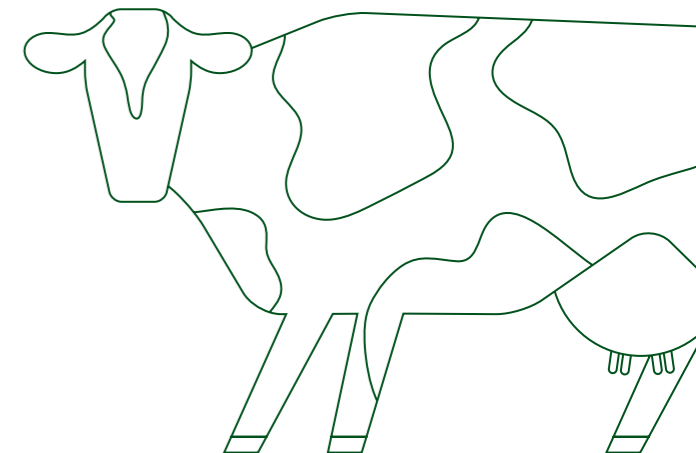
Eksport af biprodukter bidrager til maksimal udnyttelse af dyret og derved minimalt ressourcospild

Intet går til spilde når et kvæg slagtes i den danske produktion. Alt på dyret bliver brugt. Udover selve kødet, er der en række biprodukter såsom hud, blod og indvolde. Huden bliver brugt til læder, blodet til medicin og vomindholdet bruges til produktion af biodiesel og biogas. For malkekvæg produceres desuden ca. 23.750 kg mælk før koen slagtes. På tværs af EU rangerer Danmark blandt de lande, som har den højeste ydelse pr. malkeko.

Selvom størstedelen af biprodukterne eksporteres til Tyskland, finder en stor del vej til andre lande i verden. Tungerne bliver solgt til Japan, hvor det er en gastronomisk delikatesse. Andre biprodukter sendes til Egypten, Elfenbenskysten og Hong Kong, der er nogle af de største markeder for sektoren udenfor Europa. Samhandel med de lande, der efterspørger biprodukterne, kan bidrage til maksimal udnyttelse af dyret og derved minimere ressourcospild.

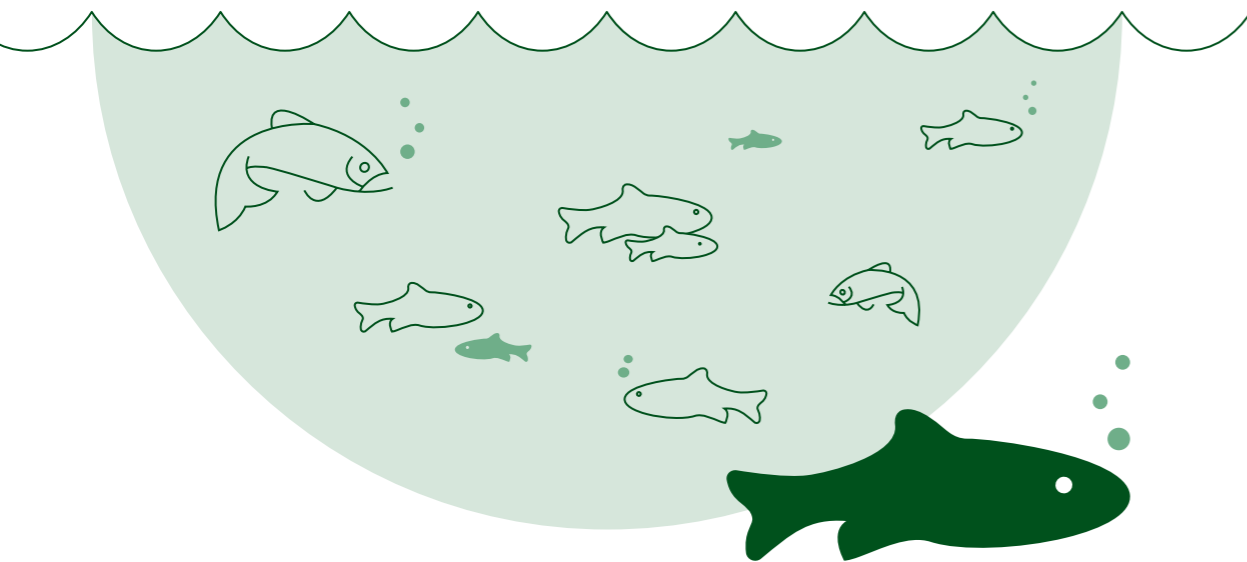
1,5 mio. danske kvæg

Danmarks kvægbestand er på omkring 1,5 mio. kvæg, hvoraf 0,6 mio. kvæg er malkekvæg

Gris

Bestanden af grise var i 2020 på 13,2 mio. stk. fordelt på 2.921 bedrifter. Der har været en stigning i antallet af slagtesvin, hvor der fra 2019 til 2020 blev slagtet 3,0 pct. flere. Eksporten af smågrise faldt omvendt med 1,2 pct. Strukturudviklingen har betydet, at den gennemsnitlige besætningsstørrelse er femdoblet siden år 2000 til 4.506 grise i 2020. Mere end 73 pct. af alle grise

13% flere landet fisk

Mængden af landet fisk steg med 13 pct. i 2020 sammenlignet med året før

i Danmark går i besætninger med mere end 5.000 grise. Derudover er svineproducenterne i højere grad specialiseret, så mange udelukkende enten har smågrise eller slagtesvin.

Specialiseringen har ført en højere produktivitet med sig. Det udtrykker sig bl.a. i udviklingen i antallet af grise om året pr. so. Det gennemsnitlige antal producerede grise pr. årso er steget fra 22,5 stk. i 2000 til 33,9 stk. i 2020.

Mere end 73 pct. af alle grise i Danmark går i besætninger med mere end 5.000 grise

Svinenoteringen, som er den pris landmanden får pr. kg. gris, var i gennemsnit 4,9 pct. højere i 2020 ift. 2019. Dette skyldes primært de lave priser i 2018, som også holdt i vinteren 2019. Efter det fik afrikansk svinepest stor betydning for stigende priser i 2019. Noteringen nåede helt op på 14,3 kr./kg i marts 2020 før den begyndte at falde som følge af corona krisen. Noteringen blev ved med at falde resten af året og sluttede på 9,5 kr./kg.

Fjerkræ

Bedriftssammensætningen i fjerkræproduktionen er et resultat af en drastisk strukturudvikling. I 1970 var der 10.000 slagtefjerkræproducenter og 3.500 ægproducenter. I 2020 var der 1.804 bedrifter med fjerkræproduktion, heraf 265 bedrifter med slagtekyllingeproduktion og 1.4756 med æglæggende høner. Landmændene benytter sig i høj grad af stordriftsfordele og størstedelen af slagtekyllingebedrifterne har en kapacitet på over 25.000 slagtekyllinger. Her sikres gode forhold for kyllingerne gennem højteknologiske staldanlæg, der regulerer varme, foder og luftfugtighed. Økologiske bedrifter er ofte mindre, dog med krav om udendørsarealer.

Den samlede bestand af slagtekyllinger var på 14,0 mio. stk. i 2020. Der blev slagtet 103,4 mio. slagtekyllinger i Danmark i 2020, hvilket er knap 0,8 mio. færre end i 2019. Det svarer til 164,1 mio. kg. kyllingekød. Den samlede bestand af æglæggende høner var på 5,7 mio. stk. i 2020. Det er 0,3 mio. færre høner end i 2019. Den samlede ægproduktion er dog steget med 3,0 mio. kg til 77 mio. kg. Produktionen af buræg er faldet igen i 2020 med 13,0 pct., mens der er sket en stigning i skrabe- og økologiske æg.

Den samlede bestand af æglæggende høner var på 5,7 mio. stk. i 2020

Fisk

Den samlede landingsværdi for dansk fiskeri var 3,1 mia. kr. i 2020. De seneste fem år er landingsværdien fra danske fartøjer faldet med 14,3 pct. Fangsterne i 2020 bestod, ud over fisk til konsum, især af industrifisk og krebs- og bløddyr, som udgør hhv. 30 pct. og 17 pct. af den samlede værdi. Danske fartøjer landede fisk i udenlandske havne for 696 mio. kr. i 2020, mens danske fiskeres landinger i Danmark kan opgøres til 2,4 mia. kr.

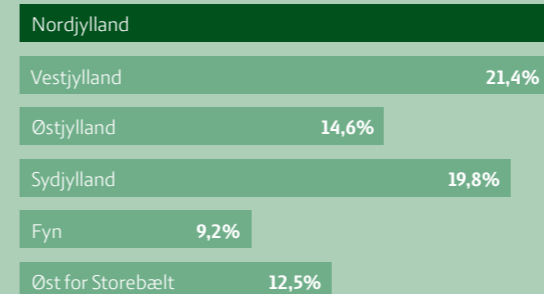
Mængden af landet fisk steg til 734.000 tons i 2020. Det er en stigning på 13 pct. i forhold til året før.

I Danmark er væksten i akvakulturen begrænset af miljøregulering samt et ønske fra regeringen om ikke at oprette flere havbrug i Danmark, mens den på verdensplan er i høj vækst. Der var 207 akvakulturanlæg i Danmark i 2019. Tendensen har været, at antallet af akvakulturanlæg har været faldende, mens produktionsværdien har været stigende. Produktionsværdien lå på 1,3 mia. kr. i 2019. Den stigende produktionsværdi skyldes især øget produktion af ørred og laks.

Foderforbrug

Omkring 75 pct. af den danske korn- og planteproduktion anvendes til foder i husdyrproduktionen, hvor grise og kvæg er de største aftagere. Forbruget har ligget relativt stabilt omkring 15 mia. foderenheder de seneste 20 år. Ca. 1/3 af forbruget består af grovfoder, hovedsageligt til kvæg. 42 pct. af forbruget består af korn og bælgssæd, mens 18 pct. udgøres af proteinfodermidler. Godt en femtedel (21 pct.) af foderet blev importeret fra udlandet i 2019/2020 og bestod hovedsageligt af proteinfoder. Det er et fald på 6 pct. point i forhold til perioden 2018/2019 og er tilbage på niveau med 2017/2018. Importen i 2018/2019 skyldes primært tørken i 2018, der betød at produktionen af foder i Danmark faldt.

① Svinebestanden, procentvis fordelt på regioner

22,5%

Kilde: Danmarks Statistik

Anm: Tallene er baseret på den årlige Landbrugstælling. Da der er tale om en stikprøvetælling, er det enkelte års tal behæftet med en vis usikkerhed

Dyrevelfærd

Dyrenes sundhed og velfærd i konstant forbedring

Danske landmænd arbejder målrettet på at øge det i forvejen høje niveau af dyrevelfærd i den danske husdyrproduktion.

Dyrevelfærd og dyresundhed i dansk landbrug

Dyrenes velfærd er landmandens ansvar, og der bliver hele tiden arbejdet målrettet på at sikre og forbedre dyrevelfærden i landbruget. Via forskning og rådgivning skabes og formidles ny viden, der kan bidrage til udvikling af eksempelvis bedre staldsystemer og forbedret driftsledelse. Og der sættes hele tiden nye tiltag i gang, der skal forbedre dyrenes sundhed og velfærd. Generelt har dansk landbrug et rigtig højt niveau af dyrevelfærd sammenlignet med andre europæiske lande. Igen i år går landbruget foran og arbejder på at blive endnu bedre. Nedenstående eksempler er blot nogle af de mange initiativer, hvor danske landmænd går forrest og sætter fokus på dyrevelfærd.

Stor tilslutning til grønne hjerter på mælk, okse- og kalvekød

Statens dyrevelfærdsmærke med grønne hjerter 'Bedre Dyrevelfærd' gør det lettere for forbrugeren at vælge kød og mejeriprodukter fra dyr med endnu bedre dyrevelfærd og tydeliggør niveauet af dyrevelfærd på en nem og overskuelig måde. Mere end 60 procent af forbrugerne kender mærket, der nu omfatter både grise- og kyllingekød, mejeriprodukter samt okse- og kalvekød.

Pr. 1. januar 2020 trådte velfærdsmærket for mejeriprodukter samt okse- og kalvekød i kraft, og der har været stor tilslutning

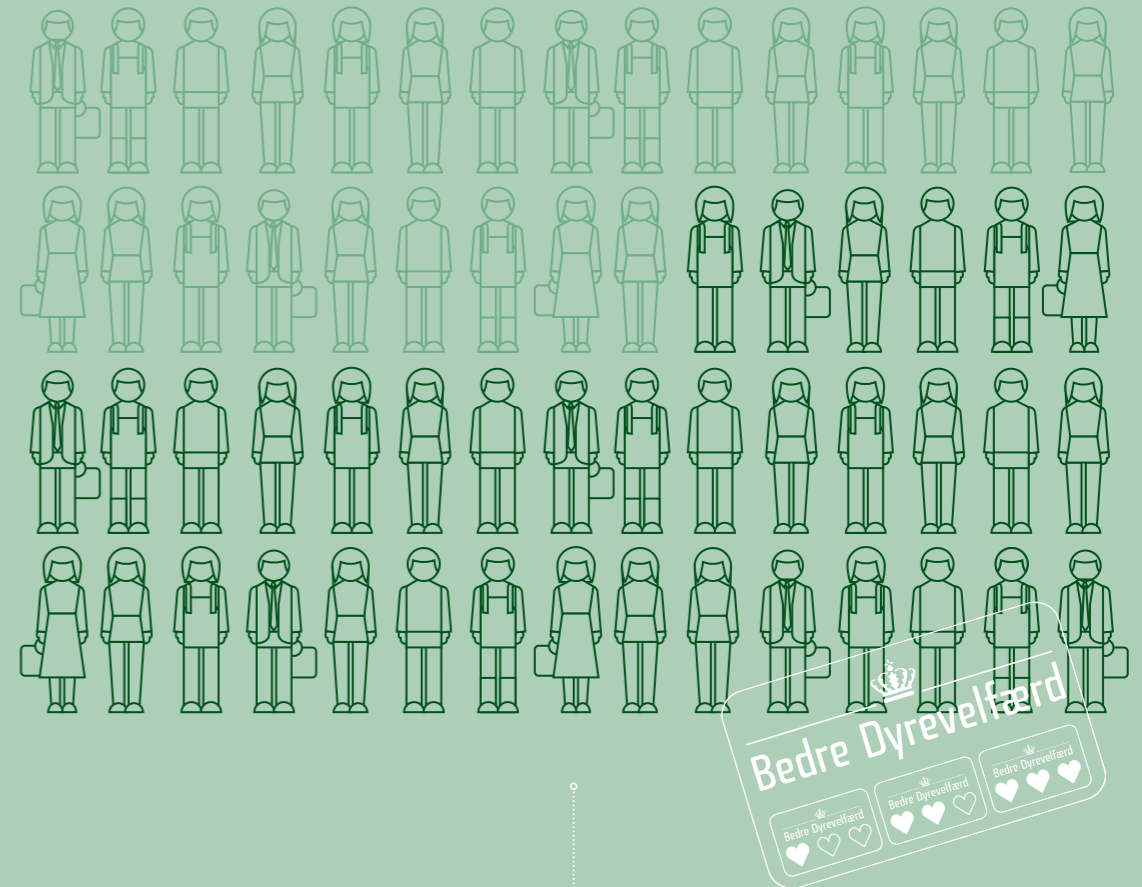
fra kvægproducenterne. Efter blot 1½ år med mærket er der pr. 1 juli 628 tilmeldte malkekvægsbesætninger, der nu leverer mælk med grønne hjerter. Det betyder, at omkring 130.000 køer nu er omfattet af ordningen, svarende til næsten hver fjerde malkeko. Tilsvarende er der 1.242 besætninger med grønne hjerter på kødet. Heraf vil nogle besætninger både være tilmeldt levering af kød og mælk.

Generelt har dansk landbrug et rigtig højt niveau af dyrevelfærd sammenlignet med andre europæiske lande

Arla har i den forbindelse valgt at øge kravene til dyrevelfærd for økologiske besætninger, så der fremadrettet kommer tre hjerter på frisk mælk fra Arla. Det sker blot ét år efter, at Hjertermærket blev introduceret til også at omfatte mejeriprodukter. Også Arlas produkter med yoghurt og skyr vil overgå til tre hjerter i løbet af året.

Landbrug & Fødevarer er en af flere partnere bag mærket, og skyder igen i 2021 gang i en ny kampagne, der skal sætte øget

60% af forbrugerne

Forbrugernes kendskab til statens dyrevelfærdsmærke er markant øget, så mere end 60 pct. af forbrugerne nu kender mærket

fokus på at få mærket synliggjort hos forbrugerne. Kampagnen supplerer dermed Fødevarestyrelsen og fødevarermyndighedernes egne kampagneindsatser.

Der har været stor tilslutning til dyrevelfærdsmærket fra kvægproducenter efter at det pr. 1/1 2020 trådte i kraft for mejeriprodukter og okse- og kalvekød

Hver 4. kalv i malkekvægsbesætninger bliver nu opstaldet sammen med andre kalve

Kalve er, ligesom køerne, flokdyr og har behov for at være sammen med andre kalve. Derfor er der krav om, at kalve skal kunne se og røre andre kalve. Men undersøgelser har vist, at kalve har det endnu bedre, hvis de går sammen med andre kalve. Derfor er der i både den økologiske produktion og i det statslige dyrevelfærdsmærke krav om, at kalve skal gå sammen med andre kalve fra de er syv dage gamle. I praksis vil kalvene ofte gå sammen i par. Kravet i den økologiske produktion har været her i årevis. Pr. 1. januar 2020 trådte velfærdsmærket i kraft for kvægbesætninger, dog således at kravet om parvis opstaldning først gjaldt for kalve født fra og med d. 1. januar 2021.

Tilmeldingen til velfærdsmærket har været en succes. Rigtig mange kalve er blevet omfattet af ordningen og medtages de økologiske kalve, der ikke er med under ordningen, vil ca. hver 4. fødte kalv i Danmark blive opstaldet sammen med andre kalve efter 7. levedag.

Stop for aflivning af kalve fra 2021

Landbrug & Fødevarer Kvæg og Dansk Jersey har vedtaget en ambitiøs målsætning om et stop for aflivning af tyrekalve fra udgangen af 2021. Siden 2013 er kurven over antallet af aflivede jerseykalve knækket ganske markant. I 2013 var antallet af aflivede kalve 31.500, og det tal er faldet til godt 12.000 i 2020. Og nu skal udviklingen bringes helt i mål. I de seneste år er der arbejdet målrettet med udvikling og udbredelse af tiltag, som gør det muligt at nedbringe antallet af aflivede kalve. Det handler i høj grad om at bruge kønssorteret sæd, og at skabe robuste kalve, som giver bedre kød og en mere klimaeffektiv produktion. Og der er stor interesse hos landmændene for at få løst den her udfordring.

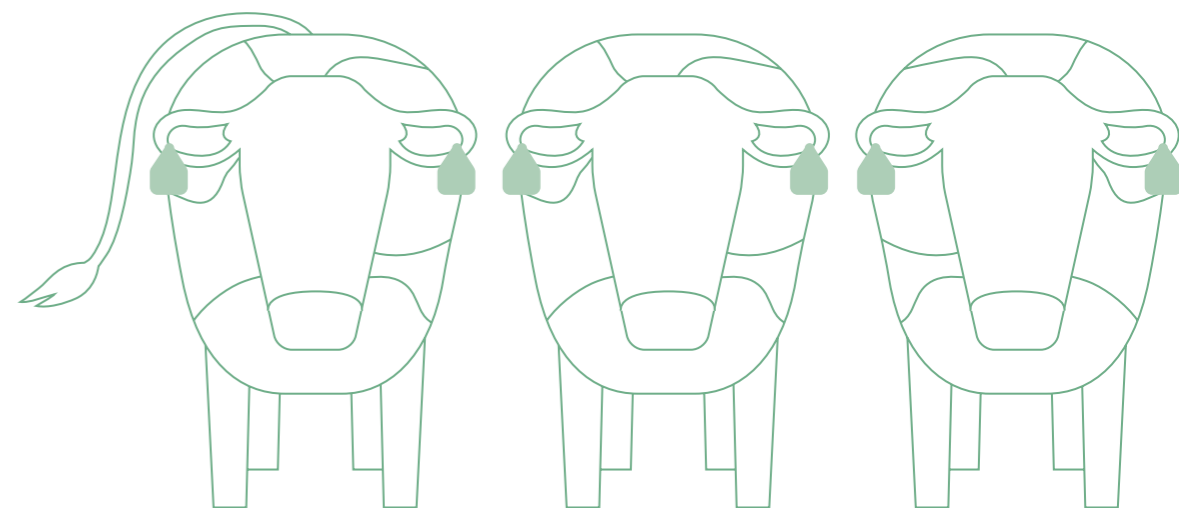
Udvikling og målrettede tiltag indenfor området nedbringer antallet af aflivede kalve

Fremtidssikret faresti for den løse so

SEGES Svineproduktion har fokus på udviklingen af farestien til den løse diegivende so, som sikrer velfærden for både soen og pattegrise, høj pattegriseoverlevelse samt gode arbejdsforhold for medarbejdere. Dette sker i samarbejde med danske griseproducenter og inventarproducenter, samt nationale og internationale eksperter. Som led i indsatsen arbejdes der også på at sikre gode muligheder for social kontakt mellem so og pattegrise, og give plads til flere af soens egne grise, så færre skal flyttes til ammesøer.

Kalve opstaldes sammen

Den økologiske produktion og det statslige dyrevelfærdsmærke har krav om, at kalve skal opstaldes sammen med andre kalve efter 7. levedag

1 Antal besætninger

Der er tilmeldt Dyrevelfærdsmærket, per 1. juli 2021

Slagtekyllinger 61

Grise 180

Mælk 628

Okse-/kalvekød

1.242

Anm: Antal besætninger, der leverer okse-/kalvekød og mælk kan ikke lægges sammen for at vise, hvor mange kvægbesætninger, der leverer til mærket. Dette skyldes, at nogle af besætningerne kun leverer kød, kun leverer mælk, eller leverer både kød og mælk.

Praktisk guide til hele haler

SEGES Svineproduktion har udarbejdet haleguide.dk med konkrete anvisninger til opstaldning af grise med hele haler. Haleguiden er elektronisk og giver den nyeste viden om halebid fra forskning og praksis.

Haleguiden giver den nyeste viden om halebid fra forskning og praksis

indstillet på at levere en fokuseret indsats. Haleguiden er opdelt i tre afsnit, hvor fokus er på, hvordan man kommer i gang og hvordan medarbejderne skal være oplært. Det næste afsnit fokuserer på de daglige opgaver og tilsyn ved grise med hele haler. Det sidste afsnit handler om, hvad der skal gøres, når skaden er sket og et udbrud af halebid skal standses. Hele materialet kan findes på www.haleguide.dk.

I haleguiden rangerer motivation og fokus på lige fod med andre kendte faktorer, der kan udløse halebid. Ejer og medarbejdere skal være motiverede for at lykkes med den hele hale og

Vegetabilsk produktion

Planteproduktionen havde en værdi på ca. 29,0 mia. kr. i 2020

Den vegetabiliske produktion består af det, der bliver produceret på marken og af gartneriproduktion. Den største del af den vegetabiliske produktion går til foder i den animalske produktion.

Planteproduktionen havde en værdi af ca. 29,0 mia. kr. i 2020. Danmarks areal udgør i alt 4.293.870 ha eller knap 43.000 km². Der blev dyrket 2.504.000 ha i 2020, svarende til 58 pct. af Danmarks samlede areal. Det dyrkede areal toppede i slutningen af 1930'erne med 3.268.000 ha, svarende til 76 pct. af Danmarks samlede areal. En stor del af den landbrugsjord, der årligt afgives til andre formål, anvendes til naturetablering og rekreative formål, samt til veje og byer. Der afgives årligt ca. 10.000 ha til andre formål.

Danske græs, kløver- og spinatfrø sælges til ca. 80 lande verden over og har en eksportværdi på over 3,3 mia. kr. pr. år de seneste to år

Planteproduktion

Planteproduktionen er kendetegnet ved i høj grad at levere input til Danmarks animalske produktion. Op imod 3/4 af arealet anvendes til produktion af foder. Foderarealet anvendes med 1/3 til grovfoder, fx kløvergræs, og 2/3 til kornafgrøder som hvede, der anvendes til grise og fjerkræfoder. Planteproduktionen er samtidig aftager af den animalske gødning. Derfor er

plante- og animalsk produktion tæt forbundet på bedriftsniveau, selvom der fortsat også findes mange rene planteavlbedrifter. Planteproduktionen består af flere forskellige kornarter (vinter- og vårhvede, vinter- og vårbyg, vinterrug, triticale og havre). Derudover består planteproduktionen også bl.a. af majs, kartofler, rodfrugter, græs, kløver og havefrø samt sukkerroer, raps og græs til foder.

Meget af foderproduktionen foregår direkte hos den enkelte landmand, mens andre dele af produktionen bliver forarbejdet til fx mel eller sukker. Græs- og kløverfrø bruges verden over til enten foderformål eller til plæner. I Danmark dyrkes der græs, kløver- og spinat til frø på ca. 104.000 ha. i 2020.

Næsten hele produktionen eksporteres. Danmark står for ca. 50 pct. af EU's produktion og ca. 25 pct. af verdens eksport af græs- og kløverfrø. Derudover produceres ca. 75 pct. af verdens forbrug af spinatfrø i Danmark. Græs, kløver- og spinatfrø sælges til ca. 80 lande verden over og har en eksportværdi på over 3,3 mia. kr. pr. år de seneste to år. Danmarks særegne position på dette marked skyldes en række faktorer, bl.a. klima, dygtige frøavlere, internationalt orienterede frøfirmaer, planteforædling, rådgivning af landmænd og ikke mindst en langsigtet og samlet indsats for forskning, forsøg, udvikling og demonstration. Græsfrøproduktionen har desuden et positivt CO₂-aftryk

og er dermed en klimavenlig og bæredygtig afgrøde, som samtidig har minimal udvaskning af kvælstof.

Kartofler

De knap 1.700 kartoffelproducenter i Danmark høstede mere end 2,7 mio. tons kartofler i 2020. Kartofflerne blev produceret på 63.000 ha. Produktionen ligger primært i Jylland, hvor 93 pct. af alle kartoffeldyrkede hektarer er placeret. Den danske landbrugsjord er ideel for kartoffelproduktion, hvor det gennemsnitlige høstudbytte er 44 tons pr. ha. Det er det højeste kartoffeludbytte pr. ha. i EU i 2020.

Sukkerroer

Sukkerroer dyrkes hovedsageligt på Lolland, Falster, Møn og Sydvestsjælland samt i et begrænset omfang på Fyn og Langeland. Samlet blev der leveret ca. 2,5 mio. tons roer til

sukkerfabrikkerne fra 807 dyrkere med et areal på ca. 33.000 ha i 2020. Gennemsnitsarealet pr. sukkerroedyrker er 40,9 ha. Roerne havde et sukkerindhold på 17,7 pct. og et roeudbytte på 82,5 tons pr. ha i 2020.

Gartneriproduktion

Den danske gartneriproduktion består af et bredt sortiment af prydblommer i drivhus, grøntsager på friland og i væksthuse, frugt og bær på friland, skovplanter, forstplanter. Enkelte væksthusegartnerier er omstillet til en mindre produktion af medicinsk cannabis under forsøgsordningen i Danmark. Det danske klima og jordbunden er helt unik og meget velegnet til produktion af frugt og frilandgrøntsager, det er med til at give fantastisk smag og kvalitet i produkterne. Det seneste år har der været en stigende interesse for vertikal farming med dyrkning af salater og krydderurter i flere lag i lukkede

44 tons kartofler pr. ha.

I den danske kartoffelproduktion har man det højeste kartoffeludbytte pr. ha. i EU i 2020

produktionshaller med kunstigt lys og klimastyring, men uden tilstedeværelsen af jord.

Dansk gartneris produktionsværdi udgør 4,7 mia. kr. på hele gartneriområdet. Eksporten udgør i alt 3 mia. kr., hvoraf de 2 mia. kr. er potteplanter. Samlet set udgør gartnerierne 0,8 pct. af Danmarks samlede dyrkede areal, hvoraf væksthushproduktionen udgør 0,15 promille af det samlede dyrkede areal. 57 pct. af den danske gartneriproduktion ligger i Region Sjælland og på Fyn. Historisk set har de fleste potteplantegartnerier været lokaliseret omkring Odense. Det skyldes tidligere tiders lette adgang til opvarmning af husene. Branchen beskæftiger ca. 10.000 mennesker: 4.000 i frilandsproduktionerne og 6.000 i væksthushgartnerier samt følgeindustrier.

Udviklingen i det dyrkede areal har været stagnerende de seneste år, og antallet af bedrifter er faldende. Den samlede gartneriproduktion er stadig primært konventionelt dyrket. De seneste år har den økologiske produktion af grøntsager dog være stigende, som følge af forbrugernes efterspørgsel, samt omlægningsstøtten. Der er store nuanceforskelligheder i hvor meget af arealerne, der er drevet økologisk. Dette skyldes primært hvor stor risiko, der er forbundet med angreb af skadedyr

eller svampesygdomme, som kan ødelægge produkterne. Med årene bliver branchen bedre og bedre til at dyrke økologisk. Tal fra Landbrugsstyrelsens økologistatistik viser, at det samlede økologiske areal med frugt og grøntsager er på 15 pct.. Frilandgrøntsager har et økologisk areal på op over 60 pct. på enkeltafgrøder, og arealet er steget 23 procentpoint de sidste 5 år. Andre afgrøder som jordbær og æbler, der er sværere at dyrke økologisk i Danmark pga. klimaet og risiko for angreb af skadedyr og svampe, har ligget stabil med kun 6 pct. økologisk drevet areal.

Det danske gartnerierhverv kan bidrage til at løse de aktuelle og kommende klima- og bæredygtighedsudfordringer

Klimaet og den grønne dagsorden

Det danske gartnerierhverv er en del af de grønne løsninger, som efterspørges globalt. Produktionsmetoder og ressourcforbrug skal fortsat udvikles i en mere bæredygtig retning. Siden referenceåret 1990 har gartneribranchen reduceret sin CO₂-udledning markant. En stor del af energiforbruget går til opvarmning og vækstlys, og erhvervet er afhængigt af den generelle grønne omstilling af el- og fjernvarmeproduktionen. Dertil kommer behovet for at omstille de resterende energikilder i erhvervet, der bygger på fossile brændstoffer. På nuværende tidspunkt har branchen ikke alle løsningerne, men det er forventeligt, at den danske gartnerisektor kan nå målet om 70 procent reduktion af CO₂-udledningen inden 2030, som skal opnås med teknologiudviklingen.

Mange produktioner sker nu med et stærkt reduceret pesticidforbrug eller under en økologigodkendelse. Udgangspunktet er anvendelsen af biologisk bekæmpelse. Netop anvendelse af biologisk bekæmpelse i væksthuse har Danmark været kendt for i mange år. I den kommende tid skal gartnerierhvervet udbygge den forsvarlige anvendelse af traditionelle pesticider endnu mere.

Gartnerierhvervet i Danmark kan bidrage til at løse de aktuelle og kommende udfordringer i forhold til klima og bæredygtighed. Branchen har et godt afsæt allerede og kan bidrage med produkter, som efterspørges, og som også er produceret på en mere bæredygtig og grøn måde.

2 mia. kr. på potteplanter

Eksporten af den danske gartneriproduktion udgør i alt 3 mia. kr., hvoraf 2 mia. kr. er potteplanter

Økologisk produktion

Det økologiske landbrugsareal bliver fortsat større

Det sker som følge af nye omlægninger samt en øget økologisk produktion i både den animalske og vegetabiliske sektor

Det økologiske landbrugsareal fortsætter med at stige. Der blev i 2020 dyrket 310.210 ha efter de økologiske produktionsprincipper. Det er omkring 10.000 ha mere end året før. Dermed udgjorde det økologiske produktionsareal 11,7 pct. af det samlede produktionsareal i 2020. I efteråret 2020 blev der desuden påbegyndt omlægning af nye arealer således, at der er estimeret at være omkring 325.000 ha i økologisk drift i maj 2021.

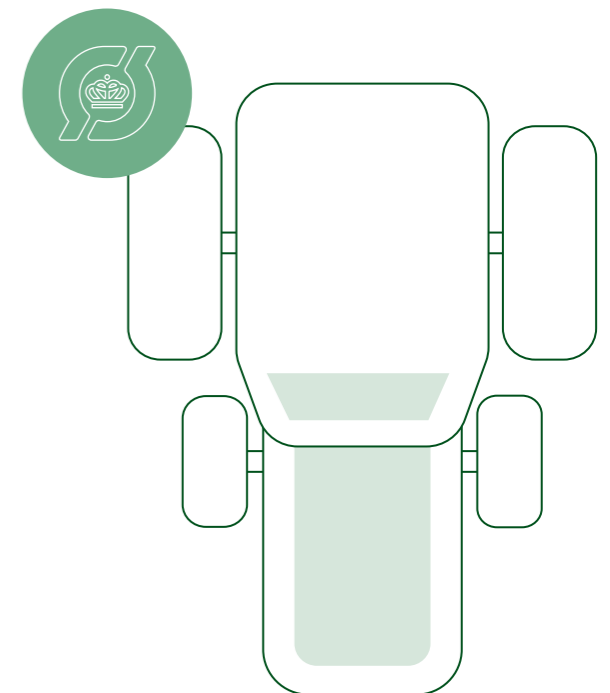

Strukturudviklingen har medført en øget produktion på de økologiske bedrifter

En væsentlig årsag til de seneste års store stigninger i det økologiske areal er, at der både er kommet nye animalske producenter og planteavlere, men også at de hidtidige økologiske bedrifter har øget produktionen som følge af den generelle strukturudvikling i erhvervet. På gartneriområdet sker der ligeledes en stigning i det økologiske areal som følge af en markant stigende efterspørgsel af økologiske grøntsager til både hjemmemarkedet og til eksport.

11,7%

Det økologiske produktionsareal udgjorde 11,7 pct. af det samlede produktionsareal i 2020

Danmark er et af de førende lande inden for økologisk animalsk produktion, og for fortsat at være "frontrunner" er der stort fokus på bæredygtighed og klimaaftryk. Som eksempel på dette vil landmænd og virksomheder generelt mindske brugen af importeret soja/protein fra fjernmarkeder. Enkelte økologiske virksomheder og leverandører har som mål inden for få år at erstatte de importerede proteiner med udelukkende danskproducerede i form af hestebønner, lupin og græs m.v. Der er i det hele taget meget fokus på at øge selvforsyningen af foder på de økologiske bedrifter.

Danmark er et af de førende lande inden for økologisk animalsk produktion

Arla er verdens største økologiske mejeri. I alt 13 pct. (728 mio. kg) af mejeriernes samlede indvejning var således økomælk i 2020. Det er en stigning fra 710 mio. kg året før. Udviklingen i den økologiske mælkeproduktion forventes at fortsætte med en vækst på ca. 3 pct. i 2021 som følge af højere mælkeydelse samt strukturudvikling på de økologiske mælkebedrifter.

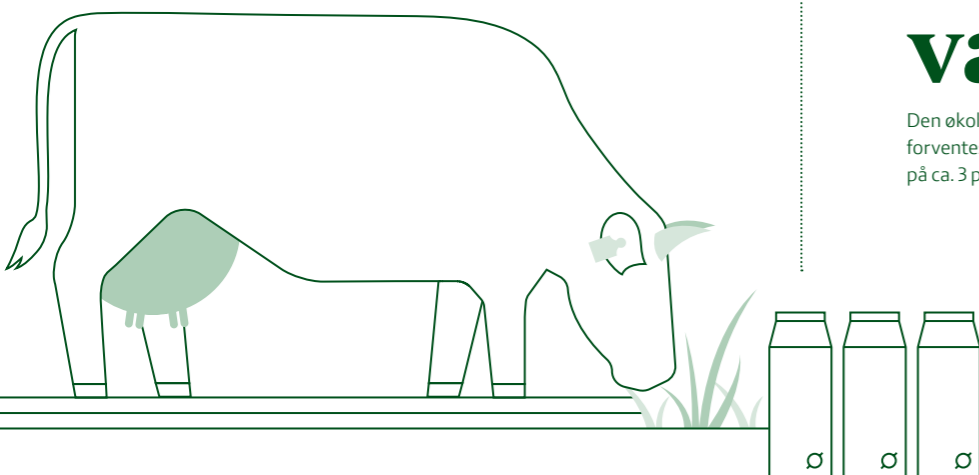
Danmark huser også Friland, der er verdens førende økologiske griseslagteri. I hele Danmark blev der slagtet omkring 230.000 økologiske grise i 2020, hvilket er på samme niveau som i 2019. Denne udvikling skal ses i sammenhæng med, at der i årene op til 2019 var så store stigninger, at der var udfordringer med at afsætte hele produktionen som økologisk. Som konsekvens heraf faldt økotillægget og afregningsprisen til landmanden i 2018 og 2019, men i det seneste år har der atter været vækst i efterspørgslen af økologisk grisekød i Europa og dermed igen højere økotillæg til landmanden. Det betyder ligeledes, at der forventes en stigning på nogle få procent i antallet af økologiske grise i 2021.

Produktionen af økologiske æg er også steget markant i de seneste år. Ligesom hos slagtegrisene har der været tendens til overproduktion af økologiske æg, men produktionen er dog alligevel steget med 1 mio. kg økologiske æg i 2020 til i alt 23,4 mio. kg. Væksten forventes at blive minimal i 2021.

Danmarks Statistik har ultimo maj 2021 endnu ikke offentliggjort tal for eksporten af økologiske fødevarer i 2020, men eksporten forventes at være steget til omkring 3,3 mia. kr., hvilket er 300 mio. kr. mere end i 2019. Eksporten har været påvirket af, at det pga. corona pandemien har været vanskeligt at gennemføre eksportaktiviteter på de udenlandske markeder.

3% vækst

Den økologiske mælkeproduktion forventes at fortsætte med en vækst på ca. 3 pct. i 2021

Økonomi og indtjening

For 4. år i træk er den samlede gæld faldet

Landbruget har reduceret dets samlede gæld, hvilket bl.a. skyldes den forbedrede indtjening for landbruget i 2019 og 2020.

2020 var året, hvor et helt erhverv blev nedlagt. Det har desværre ikke været muligt at isolere denne del af landbrugets økonomi i tallene for 2020, idet taksationsforretningerne pågår, og de sidste forventes først afsluttet i 2024. Landbruget har i mindre grad end andre brancher været ramt af covid19.

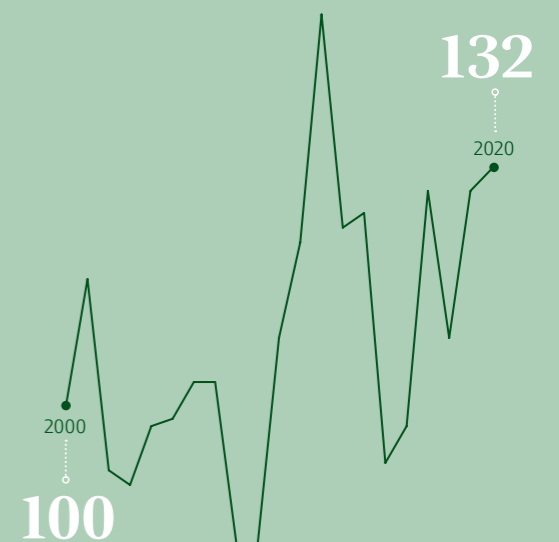

Landbruget har i mindre grad end andre brancher været ramt af covid19

Produktionsøkonomien i landbruget i 2020

I 2020 endte landbrugets samlede bruttofaktoringkomst på 29,8 mia. kr. Dette er en stigning på ca. 0,6 mia. kr., eller ca. 2,2 pct. i forhold til 2019. Bruttofaktoringkomsten er et mål for landbrugsproduktionens værdiskabelse fratrukket skatter, afgifter og generelle subsidier. Det er således før afskrivninger, ejer aflønning mv. Stigningen skyldes blandt andet, den fortsat gode svinepris ind i 2020. Svineprisen mistede dog pusten midt i andet kvartal 2020. I 2020 som helhed var prisen på grisekød lidt højere end året før. På trods af dette var prisen på mælk og smågrise stort set uændret, mens de fleste afgrøder lå højere end året før, dog var priserne på de fleste produkter volatile.

Landbrugets bruttofaktoringkomst Indeks (2000=100)

Kilde: Landbrug & Fødevarer pba. Danmarks Statistik

① Landbrugets bruttofaktorindkomst

29,8 mio. kr.
29,2 mio. kr.

Landbrugets driftsresultater

En mere medgørlig sommer sammen med en positiv prisudvikling for særligt svineproducenter medførte et gennemsnitligt driftsresultat for heltidslandmændene på 1,38 mio. kr. pr. bedrift. Dette er en stigning på 50 t. kr. sammenholdt med 2019.

Det gennemsnitlige driftsresultat for heltidslandmændene var på 1,38 mio. kr. pr. bedrift

Landbrugets gæld

Den forbedrede indtjening for landbruget i 2019 og 2020 er bl.a. blevet benyttet til at reducere gælden. Effekten i 2020 var en reduktion på 14,5 mia. kr. i realkreditgælden, der er landbrugets vigtigste finansieringskilde. Sammenholdes dette med niveauet for 2019 udgør faldet ca. 6,4 pct. Den samlede gæld er dermed faldet for 4. år i træk.

Erhvervet har en samlet gæld på 284 mia. kr. Heraf fordeler gælden sig som følger: Realkreditgæld: 212,9 mia. kr., bankgæld: 39,8 mia. kr. samt gæld til øvrige kreditorer på 30,1 mia. kr. Aktivmassen for det samlede erhverv er faldet til 498 mia. kr. Dette giver en samlet gældsprocent for hele erhvervet på 57 pct. Ovenstående tal for landbrugets samlede gæld og aktivmasse er ikke direkte sammenlignelige med tidligere tal, idet Danmarks Statistik har anvendt andre opgørelsesmetoder ved opgørelsen af 2020-tallene.

Aktivmassen for det samlede erhverv er faldet til 498 mia. kr.

Den positive udvikling i landbrugets økonomiske forhold afspejler sig ligeledes i andelen af non-performing-lån for landbruget. I 2019 var andelen af non-performing landbrugslån i de danske pengeinstitutter 22 pct., hvilket i 2020 faldt til 17 pct.¹. Landbruget blev i 2020 overhalet af transport-, hotel- og restaurationsbranchen som den branche, som har den højeste andel af non-performing-lån og reduktionen må derfor ses som

særdeles positiv. Non-performing-lån er en samlet betegnelse for lån, hvor låneforpligtelserne ikke overholdes.

Landbrugets bytteforhold

Landbrugets bytteforhold er et udtryk for forholdet mellem salgsværdien af primærlandbrugets produkter fratrukket værdien af de input-faktorer, som benyttes til produktionen. Begge faktoreres priser svinger naturligvis. Forholdet mellem dem er udtrykt ved bytteforholdet. Efter et stigende bytteforhold i 2016-2017, faldt dette tilbage i 2018, bl.a. som følge af lave afregningspriser på grisekød og relativt høje foderpriser som følge af tørke. I 2020 er jordbrugets bytteforhold dog uændret og er således på samme niveau som i 2019. Det samlede bytteforhold for landbruget er steget i forhold til bytteforholdet i 2019. Dette positive udvikling skyldes særligt forbedrede afsætningspriser på svinekød samt fundet af afrikansk svinepest i Tyskland den 10. september 2020's indflydelse på smågriseprisen.

¹ Finanstilsynet: https://www.finanstilsynet.dk/Tal-og-Fakta/Markedsudvikling/Markedsudvikling/MU_pengeinstitutter_2020

Nye veje kræver ny viden og innovation til det praktiske landbrug

Innovation skal give landbruget et lavere klimaaftryk. Udvikling af ny viden og nye metoder er også med til at sikre landmanden en økonomisk robust virksomhed samt åbne for nye forretningsmuligheder, der matcher markedernes efterspørgsel.

Landbrugs- og fødevarerhvervet har sat sig som mål at være klimaneutral i 2050. For at få det til at ske, kræver det viden om, hvor på gården, der skal sættes ind. Og derefter kræver det, at der er løsninger og metoder, landmanden kan få til at fungere i praksis. Løsninger, der gør en forskel.

Den opgave arbejder landbrugets videns- og innovationshus SEGES på alle fronter for at løse, uanset om gården driver ren planteavl, har grise, køer eller en anden driftsgren.

“Landmandens klimaværktøj” giver bl.a. mulighed for at beregne fremtidsscenerier og dermed, hvordan klimaaftrykket på bedriften kan påvirkes af ændringer i fx fodring

Klimaværktøj under udvikling

Som en del af arbejdet med at sænke klimaaftrykket fra landbruget, udvikler SEGES og Økologisk Landsforening “Landmandens klimaværktøj”. Værktøjet er støttet af Miljø- og Fødevareministeriet via Promilleafgiftsfonden for landbrug.

Værktøjet, som forventes færdigt i sin første udgave i løbet af 2021, bliver digitalt. Det samler oplysninger om den enkelte bedrifts driftsgrene og kan beregne det samlede klimaaftryk. Det kan også vise fordelingen på de tre drivhusgasser metan, lattergas og CO₂.

Udover det samlede klimaaftryk kan landmanden også få indsigt i de forskellige dele af produktionen fx planteavl, mælkeproduktion med videre. Men måske vigtigst af alt, så giver det mulighed for at beregne forskellige fremtidsscenerier, og dermed hvordan aftrykket kan påvirkes af ændringer i for eksempel fodring, energiforbrug, gødningshåndtering og dyrkning af jorden.

Indsigt skaber motivation og konkret handling med effekt

Målet er, at værktøjet på den måde er med til at motivere den enkelte landmand til at implementere effektive tiltag. Derfor er det også vigtigt, at landmandens rådgiver kan anvende værktøjet og rådgive om tiltag, der kan påvirke klimaaftrykket positivt.

Indsigt om bedriftens aktuelle klimaaftryk skal suppleres med konkret viden om de tiltag, som landmanden skal implementere. Med andre ord: Landmanden skal vide,

hvad der i driftsmæssige- og managementmæssige sammenhænge kan gøres for at reducere niveauet af drivhusgasser på gården.

Vi kender nogle af løsningerne allerede

Landbrugs- og fødevareerhvervet arbejder målrettet på at udvikle de løsninger, som både på kort og lang sigt skal sikre et lavere klimaaftryk fra landbrugets produktion af fødevarer til forbrugere over hele verden.

Det sker i samarbejde med forskere på universiteterne og medarbejdere i landbrugets virksomheder. De enkelte virkemidler testes af på professionelle landbrugsbedrifter i samarbejde med landmænd.

Der arbejdes på udtagning af kulstofrig lavbundsjord, som udgør en væsentlig del af landbrugets klimaudledning

Nødvendigt med mange forskellige tiltag på gårdene for at nå klimamål

SEGES' Center for Bæredygtighed & Klima vurderer, at det er muligt at nå betydelige reduktioner, men det kræver, at der sættes ind med mange tiltag på mange forskellige områder.

Et af de tiltag, der er meget fokus på – både i landbruget og fra politisk side – er udtagning af kulstofrig lavbundsjord, som i dag tegner sig for en meget væsentlig del af landbrugets klimagasudledning. Her arbejdes der på at forstå, hvordan man opnår de største effekter ved udtagning. Udtagning af jord, som efterfølgende lægges våde, er ofte kompliceret og kan rumme interessekonflikter. Her er der for eksempel behov for vidensudvikling om, hvordan dette klimatiltag positivt og negativt påvirker naturen og biodiversiteten og miljøet.

Innovation og forskning er grundlaget

I landbruget er der en væsentlig innovationsindsats for at udvikle værktøjer, viden og teknologier, der kan sænke

udledningen af drivhusgasser. I kvægbruget arbejder forskerne med at udvikle og dokumentere effekten af tilsætningsstoffer, der hæmmer dannelsen af metan i koens vom. Det gælder blandt andet Stof X, som forskere Aarhus Universitet arbejder på at udvikle.

Andre områder er avl mod de mest klimateffektive dyr og sortsudvikling af modstandsdygtige afgrøder. Der arbejdes også på at udvikle tekniske løsninger for opsamling af klimagasser og dokumentere effekten af kulstoflagring i jorden under en række forskellige forhold.

Viden omsættes til handling til fordel for klimaet

Landmændene omsætter allerede i dag viden fra forskere til praksis, blandt andet når det gælder sammensætningen af koens foder. Griseproducenter kan beregne klimaaftrykket ved en konkret fodersammensætning.

Blandt de mange andre tiltag, der gør en forskel for klimaet, er også opbevaring og håndtering af gødning. En række bedrifter forsurer gyllen med svovlsyre. Det reducerer gyllens tab af ammoniak og metan i stalden såvel som under lagring af gyllen uden for stalden. Forsuring af gyllen reducerer emissionen af ammoniak og metan fra stald og lager med hhv. 50 pct. for svinegyde og 60 pct. for kvæggylle.

Sammensætning af dyrenes foder og opbevaring samt håndtering af gødning er to ud af mange tiltag, der gør en forskel for klimaet

Vedvarende indsats til gavn for miljø, natur- og biodiversitet

Men det er ikke alene klimaet, som har innovationsfokus, det gælder også løsninger, der giver mindre miljøaftryk og tiltag, der kan gavne biodiversiteten og udvikle naturen. Det er for eksempel Naturtjek – et konkret værktøj, som giver landmanden overblik over naturværdier og biodiversitet på sin ejendom. Målet er at sikre, at landmanden er bevidst om naturen på sin ejendom, og ved hvordan den bevares og udvikles.

